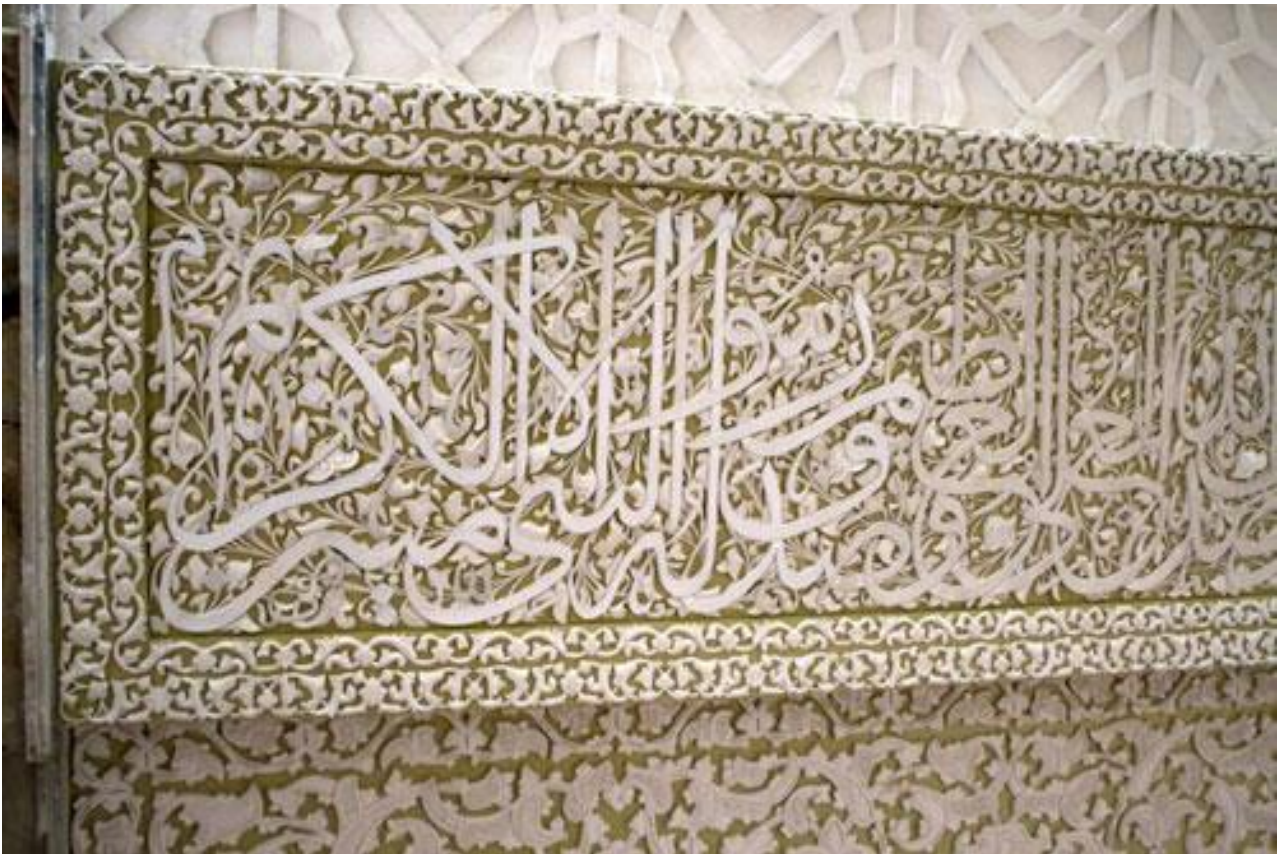

مطیفی فرد استاد هنر گچ‌بری

تنظیم کننده: رحیم خزایی

اختصاصی معمارنت - در دهه‌های
اخیر هنر گچ‌بری که آمیخته‌ای از ظرافت، انتزاع، عشق و میان ذهنیت اجتماعی فرد هنرمند است، به دلایل متعددی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا مطلب حاضر به توصیف شرح حال و گزارش آثار یکی از هنرمندان و معماران سنتی این عرصه یعنی استاد مرتضی موتیفی فرد می‌پردازد:

استاد مرتضی مطیفی فرد فرزند استاد حسین مطیفی فرد که وی نیز گچ‌بری طراح و ماهر بود در هفده آذر سال ۱۳۲۴ در شهر اصفهان دیده به جهان گشود. وی که در خانواده‌ای اصیل و هنرپرور مراحل رشد و جامعه‌پذیری را سپری می‌کرد از سن چهار سالگی به مکتب‌خانه وارد شد و آموزش قرآن را فرا گرفت. در سن هفت سالگی به دبستان عصر پهلوی و سپس به دبستان هراتی اصفهان رفت و تا کلاس ششم در آنجا به تحصیل ادامه داد. شرایط اجتماعی و اوضاع اقتصادی نابسامان دهه سی که شدیداً بر ابعاد مختلف زندگی مردم هاله افکنده بود تأثیر بسزایی بر روند زندگی استاد مطیفی فرد گذاشت. وی در رابطه با این وضعیت چنین بیان می‌کند: «به یاد دارم که اواخر دوره ابتدایی پولی نبود تا دفترچه مشق بخریم، لذا کاغذهای رنگی اعلامیه‌ها که پخش شده بود جمع‌آوری می‌کردیم و سپس آنها را می‌دوختیم و پشت آن‌ها مشق و حساب‌های خود را انجام می‌دادیم. تنها من نبودم وضع اکثر بچه‌ها این‌طور بود. بنابراین تصمیم گرفتم که روزها نزد پدرم مشغول به کار شوم و شب‌ها به مطالعه دروس دبیرستان نظام قدیم بپردازم. در کل دوران خوبی نبود». این شرایط و همچنین علاقه وافر و زایدالوصف استاد به پیشه پدری او را مجاب ساخت که همسو با تحصیل، نزد پدر خود به گچ‌بری و شاگردی بپردازد که همین امر زمینه را برای خلاقیت و پویایی ذهنی وی در آینده حرفه‌ای‌اش مهیا ساخت.

شرایط سخت اجتماعی و اقتصادی حدفاصل سال‌های ۱۳۳۲ تا ۱۳۴۰ که تحت تأثیر رکود و بیکاری سراسری کشور قرار گرفته بود، استاد مطیفی‌فرد را بر آن داشت تا از فرصت پیش آمده نهایت بهره را ببرد و دوران آموزش خود را تکمیل نماید. لذا وی روزهای بیکاری خود را به عالی قاپوی اصفهان می‌رفت و ساعت‌ها با تمام وجود به کارهای دوره صفویه خیره می‌شد و از آن طرح‌ها الگوبرداری می‌کرد و پس از این‌که آن‌ها را در ذهن خود پرورش می‌داد، در اولین فرصت ممکن در پشت‌بام خانه خود گچ و مواد لازم را تهیه می‌کرد و طرح‌هایش را اجرایی می‌نمود. وی در این رابطه می‌گوید: «مدت دو سال مداوم و پی‌درپی در مورد کارهای صفویه، چگونگی اجرا، طرح و رنگ‌آمیزی آن‌ها غور و بررسی کردم و روز به روز می‌فهمیدم که چقدر این هنر جای توسعه و پیشرفت دارد و ما از آن غافل مانده‌ایم.»

مطیفی‌فرد پس از فراگیری کارهای دوران صفویه به مسجد جامع اصفهان رفت تا با هنر دوره سلجوقیان و محراب الجایتو مأنوس شود. وی در این مدت از کارهای خود یادداشت بر می‌داشت و هر شب آن‌ها را بر روی هم انباشته می‌کرد که به گفته خودش حکم دایره‌المعارفی را برایش پیدا کرده بود.

رکود کاری و اقتصادی آن دوران همچنان پا بر جا بود که از بد حادثه گچ‌بری‌های پیش ساخته نیز ظاهر شدند و رکود کاری استادکاران سنتی را تشدید کردند و در بیکاری هر چه بیشتر اساتید این فن تأثیر نامطلوبی گذاشتند. با وجود چنین رکودی و تغییر شغل اکثر اساتید این حرفه به کارهای درآمدزا دیگر و بی‌تفاوتی روزافزون مهندسان نسبت به گچ‌بری‌های سنتی، استاد مطیفی‌فرد بیش از پیش مصمم شد تا بخش عمده‌ای از کارهای دوران گذشته را آموخته و به دیگران انتقال دهد تا این میراث گران‌قدر و ارزشمند را از گزند بی‌تفاوتی و فراموشی محفوظ دارد. ایشان در این رابطه می‌گویند: «زمزمه این بود که گچ‌بری کهنه شده و از مد افتاده ولی من باز هم به اطراف اصفهان می‌رفتم و درصدد بررسی آثار گذشتگان بر می‌آمدم تا بتوانم تشنگی درون خود را سیراب کنم. در همین اثنی بود که به ساختمان پیربکران رفتم و شیفته آن کارها شدم. روزها با موتور از اصفهان به آنجا می‌رفتم و بعد از ظهرها گرسنه و تشنه برمی‌گشتم اما همچنان خوشحال بودم که توانسته‌ام توشه و اندوخته‌ای بر معلومات خود بیافزایم.»

اعزام اجباری به خدمت سربازی هم نتوانست وی را از این هنر دور سازد و در همین زمان بود که توانست آثاری از قبیل طراحی و اجرای گچ‌بری سالن آمفی تئاتر بیرجند را از خود بر جای بگذارد. در همین فاصله پدرش نیز در مشهد برای آستان قدس رضوی (موزه قدیم) مشغول گچ‌بری بود که به توصیه او، وی نیز به مشهد اعزام می‌گردد و در کنار پدرش به فعالیت حرفه‌ای می‌پردازد. ایشان پس از پایان خدمت به اصفهان باز گشتند و در کنار فعالیت‌اش، این هنر را به علاقه‌مندان آموزش دادند.

خوشبختانه در دهه‌های بعد این هنر کم‌کم در داخل و خارج از کشور جایگاه اصیل خود را یافت و در اکثر خانه‌ها از آن بهره گرفته شد. در این راستا با شروع فعالیت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و ورود آن به بحث مرمت و بازسازی خانه‌های اصیل و قدیمی، شاهد رونق هر چه بیشتر هنر

گچ‌بری شدیم. در این بین استاد مطیفی‌فرد مرمت و بازسازی خانه‌هایی از قبیل: خانه طباطبایی کاشان (این خانه به همراه استاد حاج سید اکبر حلی مرمت و بازسازی شد)، خانه عباسیان، خانه بروجردی و خانه آل یاسین بر عهده گرفت.

در سالیان بعد استاد مطیفی‌فرد با دریافت درجه دکتری افتخاری از دانشگاه یثربی کاشان، تدریس خود را به صورت حرفه‌ای آغاز کردند و توانستند در این مدت علاوه بر تألیف دو جلد کتاب، ۴۵ نفر از علاقه‌مندان را نیز از معلومات خود سیراب کنند و به درجه استادی برسانند.

مطیفی‌فرد پس از انجام کارهایی در کاشان، همکاری خود را با سازمان میراث فرهنگی ادامه داد و در این مدت توانست مرمت و بازسازی آثاری از قبیل: محراب اولجایتوی مسجد جامع تبریز، خانه امیر نظام و خانه مجتهد تبریزی و بازسازی مقرنس‌های خانه ارشادی اردبیل که از دوره صفویه به جای مانده بود را انجام دهد. وی همچنین توانست بازسازی بقعه شیخ جبرائیل کلخوران و مرمت قطاربن‌دیان مربوط به دوره ایلخانی را در کرمانشاه، مرمت حمام حسن خان و شهباز خان دوره صفویه، گنبد سبز اثر دوره ایلخانی و کاروانسرای امین آباد شهرضا، قسمتی از خانه فهادان یزد مربوط به دوران قاجار و غیره را انجام دهد .

استاد مرتضی موتیفی‌فرد همچنین توانستند آثار ماندگاری در سبک‌های مختلف گچ‌بری شامل: قطاربن‌دی، رسمی‌بندی، یزدبندی، ساروج‌کاری و غیره در اقصی نقاط کشور از خود بر جای گذارند. از نمونه این آثار می‌توان به گچ‌بری مسجد جامع شهرک قدس در تهران، گچ‌بری گنبد بزرگ ساختمان قائمیه در اصفهان، هتل ارم کیش، مسجد شهرک جم در تهران و هزاران کار ارزشمند دیگر در جای‌جای این سرزمین اشاره کرد.

نهایتاً استاد موتیفی‌فرد در مدت ۵۳ سال کار حرفه‌ای مستمر در عرصه یادگیری و آموزش هنر گچ‌بری توانست بیش از ۲۵۰ شاگرد را به مقام استادی برساند و آموخته‌های خود را بی‌دریغ به آن‌ها انتقال دهد. این امر نه تنها مسبب آن شد تا بخشی از هنر این مرزوبوم حفظ و اشاعه گردد، بلکه حلقه واسطی شد تا پیوندی محکم میان بخشی از اندوخته‌های هنری گذشتگان با آیندگان فراهم شود که به نوبه خود شایسته تقدیر و ستایش است .

